

Akademisyenlerin Yapay Zekâ Araçlarının Kullanımına İlişkin Görüşleri Üzerine Nitel Bir Araştırma

A Qualitative Research on Academics' Perspectives on the Use of Artificial Intelligence Tools

Pınar Kocaman^{1*} , İlknur Çevik Tekin²

¹Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Bilişim Sistemleri Ana Bilim Dalı, Konya, Türkiye

²Selçuk Üniversitesi İşletme Fakültesi Yönetim Bilişim Sistemleri Ana Bilim Dalı, Konya, Türkiye

Özet: Bu araştırma akademisyenlerin bilimsel yayınlarında, ders içeriği hazırlamada, Ar-Ge, danışmanlık, tez yazımı vb. konularda yapay zekâ araçlarının kullanımına ilişkin bakış açılarını, etik değerlerini, içerik algılarını, geleceğe yönelik tutum ve kaygılarını incelemek amacıyla yapılmıştır. Amaçlı örneklem tekniğinden hareketle T.C Selçuk Üniversitesi Ali Akkanat Kampüsü'nde görev yapan sekiz akademisyenle yürütülen bu araştırma yarı yapılandırılmış nitel bir çalışma olarak tasarlanmıştır. Veri toplama tekniği olarak derinlemesine görüşme tekniklerinden görüşme ve ses kaydı yöntemi uygun görülmüştür. Araştırma kapsamında elde edilen veriler tematik analiz tekniği kullanılarak MAXQDA Analytics Pro 26 programında incelenmiştir. Araştırmada “Yapay Zekâ Kullanım Düzeyi ve Rolü”, “Yapay Zekâ Algıları”, “Özgünlük, Üslup ve Akademik Kaliteye Etkileri”, “Fırsatlar, Riskler ve Gelecek Öngörülleri” olmak üzere dört ana tema üzerinde çalışılmıştır. Bulgular alt kategorilerde kısmi farklılıklar gösterse de yapay zekânın etik kurallara uygun nitelikte bir yardımcı asistan olarak kullanıldığında Ar-Ge kolaylığı, hız, zaman kazanımı ve yabancı dil çevirileri ile dil bilgisi editörlük hizmetleri gibi konularda avantaj sağladığını ortaya koymaktadır. Ancak tamamen yapay zekâyı yaptıran ve doğruluğu kontrol edilmemiş çalışmaların ise etik açıdan uygun olmadığı, akademik tembelliğe, bilimsel kalitede düşüşe, potansiyel veri güvenliği ihlallerine ve intihal riskinde artışa yol açabileceği görüşü ortaya çıkmaktadır. Araştırma, yapay zekâ araçlarının gelişiminin hala erken aşamalarında olduğu bu dönemde, akademideki kullanımının gelecekteki seyrine ilişkin öngörüler sunması bakımından önem arz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Akademisyen, Yapay Zekâ, Etik, Üslup, Özgünlük

Abstract : This study was conducted to examine academics' perspectives, ethical values, content perceptions, and their future attitudes and concerns regarding the use of artificial intelligence tools in scientific publications, course content preparation, R&D activities, consulting, thesis writing, and related areas. Based on purposive sampling, the research was carried out with eight academics from Selçuk University, Ali Akkanat Campus, and was designed as a semi-structured qualitative study. As a data collection method, in-depth interview techniques—specifically interviews and audio recordings—were employed. The data obtained within the scope of the study were analyzed using thematic analysis through the MAXQDA Analytics Pro 26 software. The research focused on four main themes: “Level and Role of Artificial Intelligence Use,” “Perceptions of Artificial Intelligence,” “Effects on Originality, Style, and Academic Quality,” and “Opportunities, Risks, and Future Projections.” Although the findings show some partial differences across subcategories, it is evident that when artificial intelligence is used as an ethical and supportive assistant, it provides advantages such as facilitating R&D processes, increasing speed, saving time, and offering support in foreign language translation and grammar editing. However, studies conducted entirely by artificial intelligence without proper verification are considered ethically inappropriate and may lead to academic laziness, a decline in scientific quality, potential data security violations, and an increased risk of plagiarism. The study is significant in that it offers foresight into the future trajectory of artificial intelligence tools in academia, especially at a time when such technologies are still in their early stages of development.

Keywords: Academic, Artificial Intelligence, Ethics, Style, Originality

*İletişim Yazarı / Corresponding author.

✉ pinarkocaman@gmail.com

Geliş Tarihi / Received Date: 06.04.2026

Revizyon Talebi Tarihi / Revision Request Date: 29.04.2025

Son Revizyonun Geliş Tarihi / Last Revised Version Received Date: 06.05.2025

Revizyon Sonrası Kabul Tarihi / Accepted After Revision Date: 04.06.2025

1. Giriş

Günümüzde, hızla ilerleyen teknolojik gelişmeler ve her geçen gün daha da artan bir hızla hayatlarımıza dâhil olan dijitalleşme süreçleri, sağladıkları kolaylıkların yanı sıra çeşitli sorunları ve zorlukları da beraberinde getirmektedir. Bu süreçlere yapay zekânın da dâhil olmasıyla birlikte, söz konusu dönüşümler bir üst seviyeye taşınarak yeni bir boyut kazanmaktadır.

Akademik çalışmalar bireylerin ve toplumların gelişiminde oldukça önemli bir yere sahiptir. Bilim insanları; insanlığın seyrini etkileyen buluşlarını, yerleşik kabul-leri sorgulayan ya da yeni bakış açıları kazandıran araştırmalarını ve nihayetinde yeni bilimsel keşiflere zemin hazırlayan çalışmalarını makale, kitap ve bildiri gibi çeşitli akademik yayın türleri aracılığıyla bilim dünyasına sunmaktadır. Elbette bilim dünyasına sunulan bu çalışmaların nicelik bakımından fazla olması, bağlı bulunulan kurum ve ülke adına uluslararası düzeyde bir görünürlük ve değer sağlasa da, esas belirleyici unsur çalışmaların niteliği ve özgünlüğüdür.

Günümüzde akademik yazım süreçlerine yapay zekâ araçlarının da dâhil olmasıyla birlikte özgünlüğün yitirilmesi riski ve bilimsel etik ihlali gibi konular, pek çok akademisyenin gündeminde yer almaktadır. Nitekim akademik çalışmalarda yapay zekâ araçlarının kullanılması, Ar-Ge kolaylığı, hız, verilerin toplanması, işlenmesi ve yazım denetimi gibi konularda çeşitli avantajlar sağlarken, intihal riski, veri güvenliği ihlali gibi birtakım sorunları da beraberinde getirmektedir. Ayrıca akademisyenlik bir yönüyle bilimsel çalışmalar üreten, bir yönüyle de öğrenci ve akademisyen yetiştiren bir meslek dalı olması sebebiyle, her iki boyutta da yapay zekâ araçlarının kullanımından etkilenmektedir. Bu noktada akademisyenlerin yapay zekâ araçlarının kullanımına ilişkin bakış açıları kritik bir önem arz etmektedir.

Bu araştırma çerçevesinde şu sorulara yanıt aranacaktır: Akademisyenlerin, çalışmalarında yapay zekâ araçlarını, özellikle de üretken yapay zekâyı kullanmaları bilim etiği açısından ne ölçüde uygun kabul edilebilir? Bu bağlamda yapay zekâ araçlarının kullanımının akademik metinlerde üslup ve özgünlük üzerine etkisi nasıl olur? Bilimsel çalışmalarda yapay zekâ kullanımının sınırları nereye kadar olmalıdır? Ayrıca yapay zekâ kullanımının “doğal” ve “zorunlu” olarak kabul edilip bilimsel çalışmalara dâhil edilmesi durumunda; etik ve hukuki düzenlemeler kapsamında metnin yapay zekâ ürünü mü yoksa insan yazımı mı olduğunun denetlenmesine yönelik gerekliliğin geçerli olup olmadığı konusu da tartışılacaktır.

Bilimsel yayınlardan ders içeriklerinin hazırlanmasına,

öğrenci ödevlerinden tez çalışmalarına kadar uzanan geniş bir yelpazede, yapay zekâ ile insan arasında işbirliğinin kurulması mümkündür. Ancak, ortaya çıkan çalışmaların yapay ve özgünlükten uzak bir nitelik taşıması için bu iş birliği sürecinde benimsenmesi gereken yaklaşımların açıkça ortaya konması büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda dijitalleşmenin ve yapay zekâ kullanımının karşı konulamaz bir hızla yaşamın bir parçası haline geldiği günümüzde asıl tartışılması gereken konu; yapay zekâ araçlarının akademik faaliyetlerde yer alıp almayacağı ya da akademik bir çalışma üretip üretemeyeceği değildir. Zira bu durum kaçınılmaz olarak gerçekleşmektedir. Esas mesele söz konusu araçların özgünlük, intihal ve etik bağlamında akademiye olası yansımaları ile doğurabileceği riskler karşısında alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi ve bu araçların faydalı kullanımına yönelik bir yol haritasının nasıl oluşturulması gerektiğidir.

Tüm bunlarla birlikte bu araştırmanın amacı yapay zekânın akademi dünyasına etkilerini akademisyenlerin gözünden derinlemesine analiz ederek, yapay zekâ araçlarının kullanımına ilişkin bakış açılarını, etik değerlerini, içerik algılarını ve geleceğe yönelik tutum ve kaygılarını fırsatlar, riskler ve gelecek öngörülerini kapsamında incelemektir. Ayrıca, bu araştırma ile söz konusu alanda böylesine önem arz eden bir konuda, alınması gereken tedbirler hususunda daha sonra gerçekleştirilecek olan çalışmalara katkı sağlamaktır.

2. Kavramsal Çerçeve ve Literatür Taraması

Bilimsel araştırmalar, bir olguyu daha iyi anlamak amacıyla bilgilerin (verilerin) sistematik biçimde toplanması, analiz edilmesi ve elde edilen bulguların yorumlanması neticesinde; mevcut bilgi birikiminin üzerine katkı sunmak, yeni bir bilgi üretmek, bir problemi çözmek veya bir sorunun cevabını güvenilir kaynaklardan, bilimsel yöntemlere dayalı olarak sunmak amacıyla yürütülen çalışmalardır. Araştırma, yalnızca bilgi derlemek ya da başkalarının söylediklerini aktarmak değildir; yeni bir gerçeği keşfetmek, daha önce yanıtlanmamış bir soruya cevap bulmak ve aynı zamanda bilginin anlamlandırılması ve yapılandırılması sürecidir (Leedy ve Ormrod, 2015, s. 20).

Bilimsel çalışmalar niteliği ve niceliğiyle ülkelerin gelişmişliğinin de önemli göstergelerinden biridir. Akademik çalışmalar bilimsel açıdan ilerlemenin en temel unsurlarından biridir ki bilimsel bilgiyi diğer bilgilerden ayıran en önemli unsur da bilimsel yöntemlerle elde edilmiş olmasıdır. Çünkü bilimsel araştırmalarda uyulması gereken birtakım kurallar vardır ve bu kaideler bilimsel bir

yöntemi de zorunlu kılmaktadır (Vurucu, 2019, s.249).

Nitekim bilimsel çalışmalar arasındaki tüm ilişkilerin temelini, bilimsel üretime duyulan güven oluşturmaktadır. Bu bağlamda, bilim insanlarının araştırma süreçlerinde dürüstlük, açıklık ve mesleki etik ilkelere bağlılık göstermeleri temel bir zorunluluktur. Türkiye Bilimler Akademisi'nin de vurguladığı üzere, araştırmanın tasarımı ve yürütülmesinde en yüksek mesleki standartlara uyulması, bulguların analizinde dürüst ve şeffaf bir tutum sergilenmesi ve diğer araştırmacıların katkılarının açık biçimde gösterilmesi, bilimsel araştırmalara dâhil olan herkesin ortak sorumluluğudur (TÜBA, 2002, s. 12).

Dolayısıyla akademik çalışmaların bilimsel etik çerçevesinde yürütülmesi, akademisyenlerin en önemli sorumluluklarından biri olup, günümüzde yapay zekâ araçlarının da sürece dâhil olmasıyla, konunun önemi her geçen gün artmaktadır. Markham (2006, s. 38)'a göre araştırmalarda etik ile tercih edilen yöntem iç içedir. Araştırmacıların yaptığı her seçim; ne çalışacağı, nasıl çalışacağı, nasıl temsil edeceği etik bir sorumluluk taşır. Elbette bilim insanlarının birbirlerinin çalışmalarından yararlanması bilimin kümülatif ilerleyen yapısı gereği en doğal gereksinim olsa da, yapılmış olan çalışmalara saygı gereği bu faydalanmanın belirli kurallar ve bilimsel etik çerçevesinde olması gerekmektedir (Şahinoğlu ve Bebek, 2018, s.49).

Yapay zekâ kavramı ilk olarak 1956 yılında John McCarthy tarafından “akıllı makineler geliştirmek için bilim ve mühendislik alanı” olarak ortaya atılmıştır. Günümüzde ise insan zekâsı gerektiren görevleri yerine getirebilen, veriden öğrenen ve kendini uyarlayan sistemler olarak tanımlanmaktadır (Collins vd., 2021, s. 2). Literatürde, yapay zekânın akademi dünyasına hız, verimlilik, veri toplama ve analiz süreçlerinde kolaylık sağlama gibi çeşitli faydalarının bulunduğu; buna karşılık etik sorunlar, fırsat eşitsizlikleri ve yanlış bilgi üretimi gibi riskleri de beraberinde getirdiği yönünde farklı çalışmalar yer almaktadır. Yapılan araştırmalar, akademik faaliyetlerde yapay zekâ kullanımının çeşitli katkılar sunabileceğini, ancak bu sürece ilişkin açık yönergeler geliştirilmediği takdirde önemli etik sorunların ortaya çıkabileceğini göstermektedir (Ulaş, 2025, s. 145).

Floridi ve Cowls (2019, s.10)'a göre, yapay zekâ kullanımları, toplumsal açıdan hem olumlu hem de olumsuz etkiler yaratma potansiyeline sahiptir. Bu kullanımlar mevcut eşitsizlikleri azaltabileceği gibi derinleştirebilmektedir; bazı sorunlara çözüm sunarken yeni sorunların da ortaya çıkmasına neden olabilmektedir. Bu nedenle, yapay zekânın hangi yönde şekilleneceği yalnızca etkili düzenlemeler ve ortak standartlarla değil, aynı zamanda somut eylemleri yönlendiren etik ilkelere da-

yalı bir çerçevenin benimsenmesiyle mümkün olacaktır. Bu bağlamda, UNESCO (2022, s. 21) tarafından da vurgulandığı üzere, yapay zekâ sistemlerinin işleyişinin anlaşılabilir olması, bireylerin algoritmik kararları sorgulayabilmesi ve bu kararlara ilişkin açıklama talep edebilmesi büyük önem taşımaktadır.

Ünal ve Yıldırım (2024, s.132)'a göre, yapay zekâ araçlarıyla üretilen metinlerin, fikri mülkiyet haklarının belirsizliği sebebiyle, hem içerik üreticileri hem de tüketicileri için hukuki ve etik sorunlar doğurabilmektedir. Bununla birlikte, yapay zekâ algoritmalarının, kendilerine kaynak olarak sunulan veri setlerindeki önyargıları öğrenerek bu kabulleri çalışma süreçlerine ve elde ettikleri sonuçlara yansıtabilmeleri; dolayısıyla karar verme mekanizmalarında haksızlıklara yol açabileceklerini ifade etmişlerdir. Bayram (2025, s. 129), çalışmasında yapay zekâ etiğinin temel ilkelerini; önyargı, hesap verilebilirlik, veri gizliliği ve şeffaflık olarak ele almış olup, kontrol altına alınmayan önyargılı algoritmaların adalet ve eşitlik kavramlarında toplumsal sorunların yaşanmasını mümkün kıldığını vurgulamaktadır.

Büyükada (2024, s. 10)'nın çalışmasında ifade ettiği üzere, yapay zekâ araçlarıyla yazılmış olan aynı içerik Türkçe veya İngilizce yazıldığında benzerlik oranları tamamen farklı çıkarken, bu metinlerin özgünlük ve intihal denetiminin nasıl yapılacağı hala tartışmalı bir konudur. Aynı şekilde yapay zekâ araçları ile yazılan metinlerin akademiye nasıl değerlendirileceği, özgünlük ve etik açısından nasıl ele alınacağı günümüzde önemli bir tartışma konusudur. Metin, görsel, ses, sentetik veri vb. çeşitli türlerde veriyi üretebilen bir teknoloji olan üretken yapay zekâ araçları, avantajları kadar dezavantajları ve taşıdığı risklerle de akademik ve sosyal çevrelerde tartışılmaktadır. Yapay zekâ teknolojileri, erişim kolaylığı, hız, üretkenlik, çalışan refahı, rekabet avantajı, müşteri deneyimini zenginleştirme gibi önemli avantajlar sunmaktadır. Bununla birlikte, “halüsinasyon” olarak adlandırılan yanlış veya sahte içerik üretimi, yanlış çıktılar, veri gizliliği ihlalleri, telif hakkı sorunları, yüksek enerji tüketimi ve buna bağlı çevresel etkiler gibi riskleri de beraberinde getirmektedir. Ayrıca, bu teknolojilerin, işsizlik, gelir eşitsizliği ve toksik iş ortamı riski gibi olumsuzluklara yol açabileceği de ifade edilmektedir (Ünal ve Kılınç, 2024, s. 778).

Eti (2025, s.150)'in araştırmalarında ulaştığı bulgulara göre, akademisyenler yapay zekânın Ar-Ge, veri analizi ve eğitim faaliyetlerinde kullanımını genel olarak olumlu değerlendirmektedir. Bununla birlikte bu teknolojilerin temel becerileri zayıflatma potansiyeli, etik riskler ve veri güvenliği konularında çeşitli kaygılar da dile getirilmektedir. Tüm bu çalışmalar paralelinde yapay zekâ en-

tegrasyonunun kaçınılmaz olduğu ve yükseköğretimde geniş kapsamlı bir dönüşüme yol açacağı yönünde yaygın bir kanaat bulunmaktadır. Bu bağlamda akademisyenler, yapay zekâ araçlarının etkili ve etik bir şekilde kullanılması için kurumsal politika ve düzenlemelerin gerekli olduğu sonucuna varmaktadırlar.

Bu dönüşüm sürecinde akademisyenlerin rolünün yeniden tanımlanması gerekmektedir. Geleneksel bilgi aktarıcı rolünün ötesine geçilerek, akademisyenlerin öğrencilerin değer, etik farkındalık ve karakter gelişimini destekleyen rehberler olarak konumlandırılması önem kazanmaktadır. Bu sayede öğrencilerin yapay zekâyı etik ilkeleri gözeterek, bilinçli ve eleştirel bir biçimde kullanmaları mümkün olacaktır (Bu, 2022, s. 565).

Tüm bunlarla birlikte, yapay zekâ kullanımı verimliliği artırsa da intihal, yanlış bilgi üretimi ve akademik bütünlük gibi riskler barındırdığı açıkça görülmektedir. Bu nedenle şeffaflık, insan denetimi ve etik kurallara uyum sürecin çözümünde önemli rol oynamaktadır (Khalifa ve Albadawy, 2024, s. 10). Yapılan çalışmalar, yapay zekâ araçlarının bazen olmayan kaynaklar üretip, bunları gerçekmiş gibi gösterdiğini ortaya koymaktadır. Bu durum araştırmacıları hukuki ve etik açıdan zor durumda bırakırken, bu tür “halüsinasyonlar” ve yapay zekâ kaynaklı hatalar nedeniyle bilim insanlarını hukuki sorumluluk riskiyle karşı karşıya kalmakta, bilimsel araştırmalara yönelik kamu güveninin zedelendiği görülmektedir.

Nitekim bazı yapay zekâ araçlarının literatürde bilinen herhangi bir araştırmanın bulunmadığı konularda dahi makale ortaya koyduğu, sunulan kaynakçaların, tamamen meşru görünmelerine karşın gerçekte var olmayan referanslardan oluştuğu; daha güncel kaynaklar talep edildiğinde ise aynı referansların yalnızca yayın yıllarını değiştirerek tekrar verdiği tespit edilmiştir (Chetwynd, 2024, s. 212). Bu nedenle, yapay zekâ araçlarının bilimsel çalışmalarda kullanılması durumunda güvenin zedelenmemesi için dürüstlük ve etik ilkelere daha hassas ve özenli bir şekilde uyulması gerekmektedir.

Uyan (2023) çalışmasında, yapay zekâ teknolojilerinin bilimsel yayın süreçlerindeki rolünü ve beraberinde getirdiği etik sorunları sistematik bir literatür taramasıyla ele almaktadır. Çalışmaya göre yapay zekâ araçları; verimlilik artışı, bilginin demokratikleştirilmesi ve yaratıcılığa ilham olma gibi önemli avantajlar sunarak akademik faaliyetleri dönüştürmektedir. Ancak hız illüzyonu, veri kalitesi, algoritmik yanlılık ve bilimsel hırsızlık gibi ciddi riskler, üretilen bilginin güvenilirliğini tehdit etmektedir. Ayrıca araştırmacıların yapay zekâyı yalnızca bir maliyet-fayda odağında görmemeleri ve bu teknolojilerin gri alanlarına karşı da temkinli olmaları

konusunda uyarılmaktadır. Yapay zekâ araçları, sunduğu fırsatlar ve barındırdığı riskler nedeniyle “iki ucu keskin bir bıçak” olarak nitelendirilmektedir. Sonuç olarak, bilimsel doğruluğun korunması için süreçlerin her aşamasında insan denetimi ve etik sınırların korunması gerekmektedir.

3. Yöntem

3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırma, çağımızın en önemli konularından biri haline gelen dijitalleşme ve dijital dönüşüm süreçlerinde, akademisyenlerin yapay zekâ araçlarını, bilimsel yayın üretimi, ders içeriği hazırlama araştırma, danışmanlık, tez yazımı vb. akademik faaliyetlerde kullanımına ilişkin bakış açılarını incelemeyi amaçlamaktadır.

Bu doğrultuda araştırma; akademisyenlerin etik değerlerini, yapay zekâ tarafından üretilen içeriklere yönelik algılarını ve geleceğe yönelik tutum ve kaygılarını incelemek amacıyla yarı yapılandırılmış nitel bir araştırma olarak tasarlanmıştır.

Araştırma akademisyenlere, üniversite yönetimlerine ve YÖK’e, akademik faaliyetlerde yapay zekâ araçlarının kullanımına ilişkin farklı bakış açıları sunması bakımından önem arz etmektedir. Ayrıca somut politikaların ve uygulamaların geliştirilmesine veri temelli katkı sağlamaktadır. Bunun yanı sıra sahadan edinilen verilerle, yapay zekâ araçlarının kullanımına ilişkin etik kuralların oluşturulması, eğitim programlarının düzenlenmesi ve gelecek nesillerin akademik üretimdeki etik hassasiyetler konusunda bilinçlendirilmesine katkı sağlaması açısından da araştırmanın önemli bir değer taşıdığı düşünülmektedir.

3.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini, T.C. Selçuk Üniversitesi Ali Akkanat Kampüsü’nde görev yapan akademisyenler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemi ise farklı akademik unvan ve deneyim düzeylerini temsil edecek şekilde, amaçlı örneklem yöntemi kullanılarak belirlenen akademisyenler oluşturmaktadır. Katılımcıların yaş aralığı, akademik deneyim yılı ve yapay zekâ kullanım düzeyi bilgileri ►Tablo 1’de gösterilmektedir. Veri toplama süreci 02.03.2026 ile 13.03.2026 tarihleri arasında kampüs bünyesinde gerçekleştirilmiştir.

3.3. Araştırma Sınırlılıkları

Araştırmanın evreni, T.C. Selçuk Üniversitesi Ali Akkanat Kampüsü’nde görev yapan akademisyenleri kap-

samaktadır. Araştırma yalnızca sekiz akademisyen ile yürütülmüştür. Bu durum, elde edilen bulguların genellenabilirliğini sınırlandırmaktadır. Ayrıca, katılımcıların yapay zekâ araçlarına ilişkin deneyim ve kullanım düzeylerindeki farklılıklar, bulguların yorumlanmasında dikkate alınması gereken bir diğer etken olarak değerlendirilmektedir.

Tablo 1. Katılımcıların Yaş Aralığı, Akademik Deneyim Yılı ve Yapay Zekâ Kullanım Düzeyi Bilgileri

Katılımcı Kodu	Yaş Aralığı	Akademik Deneyim	Yapay Zekâ Kullanım Düzeyi
KTC 1	51-65	20 yıl ve üzeri	Yapay zekâ araçlarını kullanmadığını ve yeterli bilgiye sahip olmadığını belirtiyor.
KTC 2	36-50	10-15 yıl	Yapay zekâ araçlarını kullandığını ve yeterli bilgiye sahip olduğunu belirtiyor.
KTC 3	36-50	20 yıl ve üzeri	Yapay zekâ araçlarını zaman zaman kullandığını ve biraz bilgi sahibi olduğunu belirtiyor.
KTC 4	36-50	15-20 yıl	Yapay zekâ araçlarını zaman zaman kullandığını ve biraz bilgi sahibi olduğunu belirtiyor.
KTC 5	36-50	20 yıl ve üzeri	Yapay zekâ araçlarını zaman zaman kullandığını ve biraz bilgi sahibi olduğunu belirtiyor.
KTC 6	51-65	20 yıl ve üzeri	Yapay zekâ araçlarını kullandığını ve yeterli bilgiye sahip olduğunu belirtiyor.
KTC 7	26-35	5-10 yıl	Yapay zekâ araçlarını kullandığını ve yeterli bilgiye sahip olduğunu belirtiyor.
KTC 8	51-65	20 yıl ve üzeri	Yapay zekâ araçlarını zaman zaman kullandığını ve biraz bilgi sahibi olduğunu belirtiyor.

3.4. Araştırmanın Yöntemi ve Analizi

Yarı yapılandırılmış nitel bir araştırma olarak tasarlanan bu çalışmada, veri toplama yöntemi olarak derinlemesine görüşme tekniklerinden görüşme ve ses kaydı yöntemi uygulanmıştır. Görüşme tekniği bir durum ya da olay hakkında araştırmaya dâhil edilen katılımcıların duygu ve düşüncelerini derinlemesine inceleme imkânı sağlayan, bu nedenle de nitel araştırmalarda sıklıkla başvurulan bir veri toplama tekniğidir (Akman Dömbekci ve Erişen, 2022 s. 143). Yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılandırılmış ve yapılandırılmamış görüşmelerin arasında yer alan bir yöntemdir. Bu yöntemde önceden tasarlanmış bir dizi soruyu içeren bir görüşme formu bulursa da araştırmacı görüşme esnasında katılımcının özelliklerine göre soruları değiştirebilir, yeni sorular ekleyebilir veya bazılarını çıkarabilir. Yarı yapılandırılmış görüşmeler; bir taraftan yapılandırılmamış görüşmelere nazaran daha sistematik olarak analiz edilme imkânı sunarken, diğer taraftan da yapılandırılmış görüşmelere nazaran araştırmanın amacına uygun şekilde kapsamlı ve derinlemesine veri toplanması imkânı sağlar (Akman Dömbekci ve Erişen, 2022 s. 146).

Yapılan detaylı literatür taramasının ve alınan etik onay izinlerinin ardından, yarı yapılandırılmış olarak hazırlanan görüşme formu soruları, katılımcılarla yüz yüze yapılan görüşmelerde yöneltmiştir. Görüşmenin ilk bölümünde katılımcıların yaşı, akademik deneyim yılı ve yapay zekâ araçlarını kullanım düzeyi soruları yer almaktadır. Görüşmenin ikinci bölümünde ise akademisyenlerin bilimsel yayın üretiminde, ders içeriği hazırlamada, araştırma, danışmanlık, tez yazımı gibi akademik çalışmalarda yapay zekâ araçlarının kullanımına ilişkin bakış açılarını, etik değerlerini, içerik algılarını ve geleceğe yönelik tutum ve kaygılarını incelemek üzere sorular yöneltmiştir. Sekiz akademisyenle yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile yürütülen bu araştırmada sorulara geçmeden önce her bir katılımcıdan ses kaydı için izin alınmıştır. Görüşmelerin ses kaydıyla yapılması, katılımcının söylediği sözcüklerin tamamına sahip olma imkânı sunması sebebiyle hem görüşmenin kalitesi açısından hem de verilerin analiz edilmesi aşamalarında önemli avantajlar sağlamaktadır. Görüşme esnasında araştırmacının, katılımcının sözünü kesmeden iyi bir dinleyici olması, katılımcının ağzından çıkan sözlerin de ötesinde iç sesini duyabilmesi, beden dilini okuyabilmesi ve gerektiğinde notlar alması önemlidir (Seidman, 2006, s. 78).

Araştırmada nitel verilerin sistematik olarak düzenlenmesine, analiz edilmesine ve değerlendirilmesine imkân sağlayan bir bilgisayar yazılımı olan MAXQDA programı kullanılmıştır (Dereli, 2023). Ses kayıtları, programın araştırmacılara sağladığı deşifre kolaylığından yararlanılarak sisteme aktarılmış ve metin kontrolleri yapılmıştır. Araştırma kapsamında akademisyenlerin yapay zekâ araçlarına dair görüşlerinin incelenmesi amaçlandığından; derinlemesine görüşme analizlerine uygunluğu ve verileri sistematik bir yapıda sunabilmesi nedeniyle bu yazılım tercih edilmiştir. Sorular açık uçlu ve yoruma dayalı olup, yanıtlar gizli tutulmuştur.

Toplanan veriler betimsel analiz kapsamında değerlendirilmiş; katılımcı görüşleri doğrultusunda veriye dayalı çıkarımlar oluşturulmuştur. Araştırma yorumsamacı paradigma üzerine inşa edilen nitel bir çalışmadır. Yarı yapılandırılmış bu görüşmelerden elde edilen verilerin analizinde, Braun ve Clarke (2006) tarafından geliştirilen tematik analiz yaklaşımı benimsenmiştir.

Temalar görüşmeler sonucunda metinlerden belirlenmiş olup, tümevarımsal yöntemle, “Yapay Zekâ Kullanım Düzeyi ve Rolü”, “Yapay Zekâ Algıları”, “Özgünlük, Üslup ve Akademik Kaliteye Etkileri”, “Fırsatlar, Riskler ve Gelecek Öngörüler” olmak üzere dört ana tema altında veriler kodlama yöntemiyle analiz edilmiştir. Benzer kodlar bir araya getirilerek kategoriler ve temalar

oluşturulmuştur. Oluşturulan ana temalar ve alt kategorileri, kod haritası üzerinde düzenlenmiştir.

Veri analiz sürecinin güvenilirliğini artırmak amacıyla kodlama işlemi iki araştırmacı tarafından bağımsız olarak gerçekleştirilmiştir. İlk aşamada birinci araştırmacı tarafından oluşturulan kod, kategori ve temalar, ikinci araştırmacı tarafından da ayrı bir şekilde kodlanmıştır. Ardından araştırmacılar arasında çapraz kontrol yapılarak kodlamalar karşılaştırılmış, görüş birliği ve görüş ayrılığı olan noktalar değerlendirilmiş ve gerekli düzenlemeler yapılarak nihai kod yapısına ulaşılmıştır. Bu süreç, araştırmanın tutarlılığını ve doğrulanabilirliğini artırmaya yönelik olarak uygulanmıştır. Ayrıca doğrudan katılımcı ifadelerinden alıntılarla da desteklenmiştir. Bulgular; betimsel bulgular, karşılaştırmalı bulgular ve ilişkisel bulgular kapsamında analiz edilmiştir. Bulguların daha anlaşılır bir yapıya dönüştürülmesi amacıyla MAXQDA programı aracılığıyla kod haritaları, kelime bulutları ve çeşitli görsel modeller oluşturulmuştur.

3.5. Araştırma Etiği

Araştırma, Selçuk Üniversitesi Ali Akkanat İşletme Fakültesi Bilimsel Etik Değerlendirme Kurulu'nun 26.02.2026 tarihli ve 2026/04 karar numaralı izni ile bilimsel araştırma ve yayın etiği açısından uygun kabul edilmiştir. Araştırma kapsamında katılımcı olarak görüşme yapılan her akademisyenden öncelikle ses kaydı izni alınmış ve sonrasında yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Veri toplama sürecinde etik ilkelere

uygun davranılmış, akademisyen isimleri gizli tutulmuş ve elde edilen bulgular anonim biçimde raporlanmıştır. Araştırma sürecinde herhangi bir kişisel veriye müdahale edilmemiştir.

4. Bulgular

Araştırma kapsamında elde edilen verilerin ön analizinde, katılımcıların en sık kullandıkları ifadeler kelime bulutu aracılığıyla görselleştirilmiştir. MAXQDA programı kullanılarak oluşturulan bu görselde, kelimelerin kullanım sıklığına bağlı olarak boyutlandırıldığı görülmektedir. Buna göre daha sık kullanılan ifadeler daha büyük puntuyla, daha az kullanılan ifadeler ise daha küçük puntuyla gösterilmiştir.

Araştırma Kelime Bulutu Görseli ►**Şekil 1**'de gösterilmektedir. Kelime bulutu incelendiğinde, katılımcıların ifadelerinde öne çıkan kavramların araştırma konusu ile doğrudan ilişkili olduğu ve belirli temalar etrafında yoğunlaştığı dikkat çekmektedir. Bu durum, elde edilen verilerin belirli kavramsal çerçeveler etrafında toplandığını göstermektedir.

Katılımcı akademisyenlere yöneltilen sorular neticesinde elde edilen bulgulara göre araştırma dört ana tema altında incelenmiştir. Temaların araştırma içindeki dağılımı ise ►**Şekil 2**'de gösterilmektedir.

1. Yapay Zekâ Kullanım Düzeyi ve Rolü

2. Yapay Zekâ Algıları ve Konumlandırılması
3. Özgünlük, Üslup ve Akademik Kaliteye Etkiler
4. Fırsatlar, Riskler ve Gelecek Öngörüler

4.1. Yapay Zekâ Kullanım Düzeyi ve Rolü

Katılımcıların yanıtları “Yapay Zekâ Kullanım Düzeyi ve Rolü” ana teması için; “Kullanım Amaçları” ve “Kullanım Sıklığı” olmak üzere iki alt kategoride incelenmiştir. Katılımcılardan gelen yanıtlar neticesinde, akademisyenlerin yapay zekâyı kullanım amaçlarının, Taslak Oluşturma, Ar-Ge, Dil Bilgisi / Yazım Denetimi, Yabancı Dil Çevirisi, Verilerin Toparlanması Ve Analizi” şeklinde olduğu görülmüş ve bu doğrultuda metinlerin ilgili bölümleri kodlanmıştır. En yoğun kullanımın dil bilgisi yazım denetimi ve yabancı dil çevirisi olduğu görülmüştür. Yapay Zekâ Kullanım Düzeyi ve Rolü Kod Matrisi Görseli ►Şekil 3’te gösterilmektedir.

4.2. Yapay Zekâ Algıları ve Konumlandırılması

Yapay Zekâ Algıları ve Konumlandırılması ana teması, Akademik Üretkenliğe Etkisi, Sorumluluk Algısı, Yapay Zekânın Konumlandırılması olmak üzere üç alt katego-

ride ele alınmıştır. Yapay Zekâ Algıları ve Konumlandırılması Kod Değişkenleri ►Şekil 4’te gösterilmektedir. Yapay zekânın Akademik Üretkenliğe Etkisi kategorisinde katılımcılar, akademik üretkenliği olumsuz etkilediği, akademik üretkenliği artırdığı ve ancak doğru kullanıldığında akademik üretkenliği artırdığı aksi takdirde zayıflatıldığı yönünde üç farklı görüş bildirmişlerdir. KTC 1 kodlu akademisyen yapay zekâ araçlarının kullanımının akademik üretkenliğe kesinlikle zarar verdiğini ifade ederken, KTC 2,4,5,6,7 kodlu akademisyenler, akademik üretkenliği artırdığı yönünde görüşlerini bildirmişlerdir. KTC 3 ve KTC 8 kodlu akademisyenler ise ancak yerinde kullanıldığında akademik üretkenliğe faydalı olduğunu, aksi takdirde zararlı olduğunu ifade etmişlerdir. Katılımcılar bu araçlara sıcak baktıklarını ancak kullanımda ölçü ve şeffaflık gerektiğini, tam bağımlılığın uygun olmadığını vurgulamıştır.

Katılımcıların üretken yapay zekâ araçlarının akademik üretkenlik üzerindeki rolüne dair görüşlerinin yapay zekâ kullanım düzeyiyle bağlantılı olduğu görülmüştür. Katılımcıların yapay zekâ araçlarını kullanım düzeyi arttıkça bu araçlara daha sıcak baktıkları ancak kullanımında ölçü ve şeffaflık gerektiği, tam bağımlılığın uygun olmadığı görüşünü benimsedikleri tespit edilmiştir.

Kod Matrisi Tarayıcısı

Kod Sistemi	KTC 8	KTC 7	KTC 6	KTC 5	KTC 4	KTC 3	KTC 2	KTC 1	TOPLAM
> YAPAY ZEKA KULLANIM DÜZEYİ VE ROLÜ	2,1%	1,6%	1,6%	2,7%	1,6%	2,1%	2,1%	1,6%	15,4%
> YAPAY ZEKA ALGILARI / KONUMLANDIRILMASI	1,6%	1,6%	1,6%	1,6%	2,1%	2,1%	1,6%	1,6%	13,8%
> ÖZGÜNLÜK, ÜSLUP VE AKADEMİK KALİTE	2,1%	3,2%	3,2%	2,7%	3,7%	2,1%	1,6%	4,3%	22,9%
> FIRSATLAR, RİSKLER VE GELECEK ÖNGÖRÜLERİ	2,7%	4,8%	2,7%	1,6%	6,9%	4,8%	6,4%	9,6%	39,4%
KIRMIZI	0,5%	1,6%	1,1%		3,2%	1,1%	0,5%	0,5%	8,5%
Σ TOPLAM	9,0%	12,8%	10,1%	8,5%	17,6%	12,2%	12,2%	17,6%	100,0%

Şekil 2. Araştırma Ana Temalarının Dağılımı

Kod Sistemi	KTC 8	KTC 7	KTC 6	KTC 5	KTC 4	KTC 3	KTC 2	KTC 1	TOPLAM
YAPAY ZEKA KULLANIM DÜZEYİ VE ROLÜ									
Yapay Zekâ Kullanım Amaçları									
AR-GE	3,4%	3,4%							6,9%
Dil bilgisi / yazım denetimi	3,4%	3,4%	3,4%	6,9%	3,4%	3,4%	3,4%	3,4%	31,0%
Taslak oluşturma				3,4%			3,4%		6,9%
Veri analizi desteği									
Yabancı Dil Çevirisi	3,4%		3,4%	3,4%	3,4%	3,4%	3,4%	3,4%	24,1%
Yapay Zekâ Kullanım Sıklığı									
Kullanmıyor								3,4%	3,4%
Seyrek kullanım	3,4%			3,4%	3,4%	6,9%			17,2%
Yoğun kullanım		3,4%	3,4%				3,4%		10,3%
Σ TOPLAM	13,8%	10,3%	10,3%	17,2%	10,3%	13,8%	13,8%	10,3%	100,0%

Şekil 3. Yapay Zekâ Kullanım Düzeyi ve Rolü Kod Matrisi Görseli

Yapay zekâ araçlarının akademik çalışmalarda kullanılması durumunda sorumluluk kimde ya da kimlerde olmalıdır sorusuna; KTC 6, “Burada hepsinin de farklı sorumlulukları olması gerekir. Yani belirli noktalarda etik açısından onu kullanması açısından, atıf olarak dipnot olarak belirlenmesi açısından hem yazarın hem uygulayıcının bence eşit oranda sorumlulukları olmalı” diyerek paylaşılan sorumluluk olması gerektiğini ifade etmektedir. Diğer katılımcılar, yapay zekâyı kullanıp kullanmayacağını ve ne ölçüde kullanacağını akademisyenin karar veriyor olması sebebiyle sorumluluğun akademisyende olması gerektiği yönünde görüş bildirmişlerdir.

Yapay zekânın akademik çalışmalardaki konumunun ne olması gerektiği sorusuna, KTC 2 “Sonuç itibarıyla hala bir programdan öteye gitmeyeceğini savunmak zorundayız. Buraya bir kişi gözüyle bakıp, ortak yazar gibi, yönetici gibi, yardımcı gibi bir kimlik yüklememizin anlamı yok” diyerek yararlanılan bir araç olarak gördüğünü ifade etmiştir. Diğer tüm akademisyenler ise yapay zekâ araçlarının akademik yazımlarda bir “yardımcı” olarak kabul edilmesi gerektiği yönünde görüş bildirmişlerdir.

4.3. Özgünlük, Üslup ve Akademik Kaliteye Etkiler

Katılımcılar yapay zekânın özgünlük ve akademik kaliteye etkisi üzerine farklı görüşler bildirmişlerdir. Özgünlük, Üslup ve Akademik Kaliteye Etkiler Kod Matrisi ►**Şekil 5**’te gösterilmektedir. Akademisyenler yapay zekânın özgünlük üzerindeki potansiyel etkilerini, tez, ödev, makale gibi akademik yazımlarında taşıdığı riskle-

ri tartışmalı görmekle birlikte, katılımcıların çoğunluğu yapay zekâyı karşı dengeli bir tutum sergilenmesi (tamamen uzak durmamak ama tamamen de ona bırakmak) gerektiğini düşünmektedir.

KTC 1, 4 ve 7 kodlu akademisyenler, yapay zekânın hızlı çalışma ve kaynak temini gibi konularda avantaj sağladığını; ancak tembelliğe itme, yaratıcılığı azaltma, niteliği ve özgünlüğü zayıflatma, gibi etkileri nedeniyle akademik kaliteyi olumsuz yönde etkileyebileceğini ifade etmişlerdir. Buna karşılık KTC 3 ve 5 kodlu akademisyenler özgünlüğe etkisi konusunda kararsız olup; abartıya kaçılmadan ölçülü ve dengeli bir biçimde kullandığında fayda sağlanabileceğini düşünmektedirler. KTC 2 ve 6 kodlu akademisyenler ise doğru kullanıldığında akademik özgünlüğü bozmadığını ifade etmişlerdir.

KTC 1 kodlu akademisyen “Yaratıcılık yönünü, özgünlük yönünü çok fazla zayıflatacağını ve daha çok mü-kerrer, tekrar çalışmaları üreteceğini düşünüyorum” şeklinde ifadesiyle yinelenen çalışmaların artmasına yol açabileceğini vurgulamaktadır. KTC 4 kodlu akademisyen ise özgünlük konusunda yaklaşımını; “Bence akademisyenler yapay zekâ kullansalar dahi kendi öz yorumlarına veya kendi anlatım biçimlerine sadık kalmalı ve akademik çalışmalarını özgünlük içerisinde gerçekleştirmeliler” şeklinde ifade etmektedir. Öte yandan KTC 7 kodlu akademisyen ise, “Özgünlüğü öldürdüğünü düşünüyorum ama üslup konusunda üslubu düzelttiğini kesinlikle düşünüyorum” ifadesiyle, yapay zekânın özgünlük açısından olumsuz; anlatım ve üslup

Ana kod	Kod	Tüm belgelerin kodlu b...
YAPAY ZEKA ALGILARI / KONUMLANDIRILMASI	Akademik Üretkenliğe Etkisi	0
Akademik Üretkenliğe Etkisi	Akademik üretkenliği artırır	5
Akademik Üretkenliğe Etkisi	Akademik üretkenliği olumsuz etkiler	2
Akademik Üretkenliğe Etkisi	Yerinde kullanılırsa uygun değilse zararlı	2
YAPAY ZEKA ALGILARI / KONUMLANDIRILMASI	Sorumluluk Algısı	1
Sorumluluk Algısı	Akademisyenin sorumluluğu	5
Sorumluluk Algısı	Kurumun sorumluluğu	0
Sorumluluk Algısı	Paylaşılan sorumluluk	1
Sorumluluk Algısı	Yazılım geliştiricinin sorumluluğu	0
YAPAY ZEKA ALGILARI / KONUMLANDIRILMASI	Yapay Zeka Kabul Algısı	0
Yapay Zeka Kabul Algısı	Araç olarak görülmesi	1
Yapay Zeka Kabul Algısı	Ortak yazar olarak görülmesi	0
Yapay Zeka Kabul Algısı	Yardımcı olarak görülmesi	7
Yapay Zeka Kabul Algısı	Yönetici olarak görülmesi	0

Şekil 4. Yapay Zekâ Algıları ve Konumlandırılması Kod Değişkenleri

bakımından ise kısmen olumlu bir etkiye sahip olduğunu dile getirmektedir. Yapay zekânın akademik üslup üzerindeki etkisi konusunda da katılımcıların farklı bakış açıları yer almakta olup, KTC 2, 5 ve 7 kodlu akademisyenler, yapay zekâ araçlarının kullanımının akademik dili güçlendirerek üslup konusunda olumlu katkıları olduğunu belirtmişlerdir.

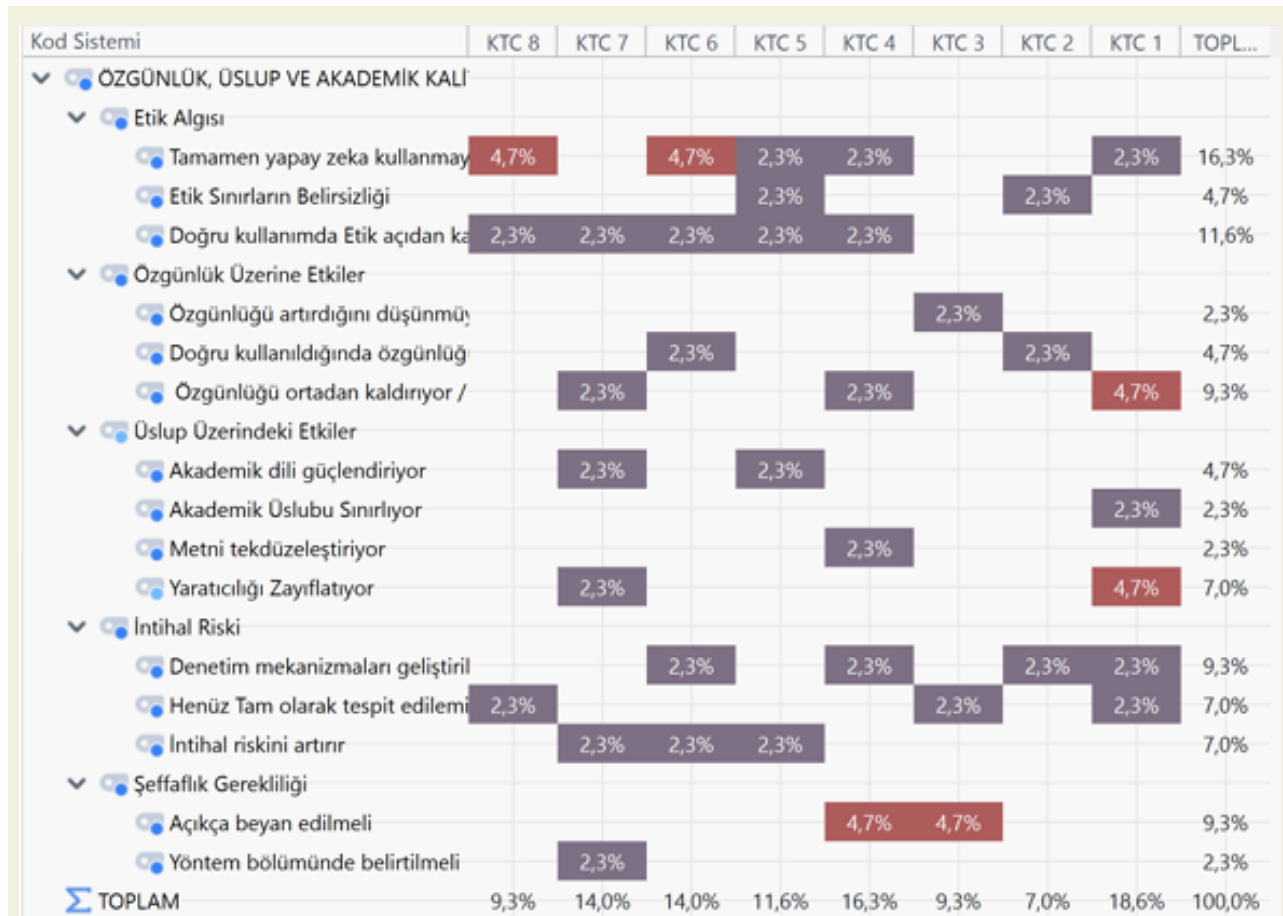
Akademisyenler yapay zekâ araçlarının kullanıldığı akademik çalışmaların intihal açısından ciddi bir risk taşıdığını ve YÖK'ün, üniversitelerin ve pek çok derginin bu konuda önlem almaya başladığını ifade etmişlerdir. Yapay zekâ araçlarının bilimsel etik kurallarına riayet etmeden kaynak göstermeden metinler üretebilme potansiyeli konusunda da endişelidirler. İntihal konusunda denetim mekanizmalarının yetersiz olduğunu, yapay zekâ araçlarının kullanıldığı metinlerde intihal oranının oldukça düşük çıktığını ve bu nedenle de çok düşük intihal raporlarına artık şüpheyle yaklaştıklarını ifade etmektedirler. Ayrıca katılımcılar etik riskleri yönetmek adına yapay zekâ destekli kaynakların kullanım ölçüsünü açıkça belirtmek ve şeffaflığı net tutmak kaydıyla kullanılması gerekliliğini vurgulamaktadırlar.

4.4. Fırsatlar, Riskler ve Gelecek Öngörülleri

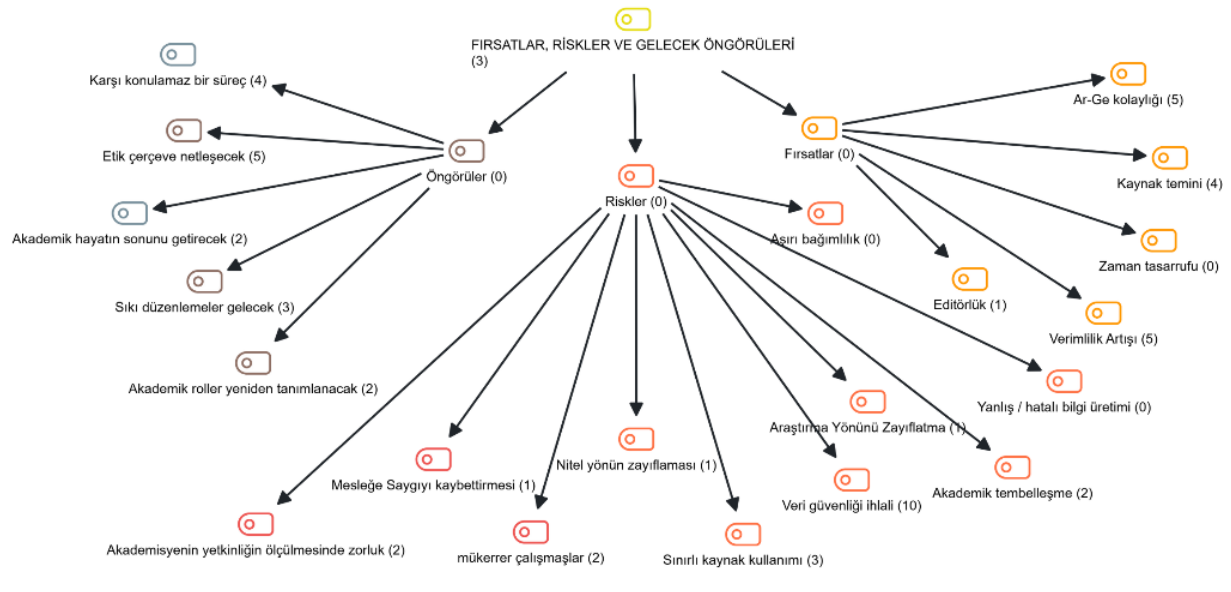
Fırsatlar, Riskler ve Gelecek Öngörülleri, katılımcıların en çok üzerinde durdukları temadır. Katılımcılar yapay zekâ araçlarının akademik çalışmalarda sunduğu fırsatları, süreci hızlandırma, ders içeriği üretme, soru oluşturma, beyin fırtınası yapma, kaynak temini ve Ar-Ge kolaylığı olarak değerlendirirken; beraberindeki riskleri ise doğruluk sorgulama ihtiyacı, kaynak atfı eksikliği, etik ihlaller, hatalı cevaplar ve aşırı bağımlılığın sağlıksızlığı olarak ifade etmektedirler. Fırsatlar, Riskler ve Gelecek Öngörülleri Kod Haritası ►Şekil 6'da gösterilmektedir.

Katılımcılar fırsatlar ve riskler konusunda, üretken yapay zekâ araçlarının akademik üretkenliği ve motivasyonu artırma fırsatları sunduğunu ifade etmektedir. Ancak bu fırsatların şeffaflık ve ölçülü kullanım koşullarıyla değerlendirilmesi gerektiğini, aksi takdirde çalışmalarda insanın düşünsel ve sezgisel boyutunun eksik kalması ile özgünlüğe zarar verme riskini taşıdığını belirtmektedirler.

Katılımcılar gelecek öngörülleri olarak; yapay zekâ kullanımının kaçınılmaz bir süreç olduğunu, bu bağlam-

Şekil 5. Özgünlük, Üslup ve Akademik Kaliteye Etkiler Kod Matrisi

Şekil 6. Fırsatlar, Riskler ve Gelecek Öngörüler Kod Haritası

Kod Sistemi	KTC 8	KTC 7	KTC 6	KTC 5	KTC 4	KTC 3	KTC 2	KTC 1	TOPL...
Sınırları aşmak	■						■		2
Esneklik							■		1
Hız			■		■	■	■		4
Ar-Ge kolaylığı	■			■	■		■	■	6
Editörlük								■	1
Kaynak temini	■		■				■	■	4
Verimlilik Artışı		■			■	■	■		5
Zaman tasarrufu			■		■		■	■	5
Riskler									0
Etik Riskler ve İntihal Riski		■	■			■	■		4
Çok hata yapar		■					■		2
Güven duymama ve uzak durma								■	1
Akademik tembelleşme								■	2
Akademisyenin yetkinliğinin ölçülü								■	2
Araştırma Yönünü Zayıflatma								■	1
Aşırı bağımlılık									0
Mesleğe Saygıyı kaybettirmesi								■	1
Nitel yönün zayıflaması								■	1
Sınırlı kaynak kullanımı					■			■	3
Veri güvenliği ihlali		■			■	■		■	8
Yanlış / hatalı bilgi üretimi		■			■				3
Mükerrer çalışmalar					■			■	2
Öngörüler									0
Akademik Hayatın sonunu getir					■				1
Fen bilimlerinde daha farklı Sosy					■	■			2
Belki gelecek nesiller yapay zekâ						■			1
Akademik hayatın sonunu getire	■					■		■	3
Akademik roller yeniden tanımlı	■					■			2
Zamanla Etik çerçeve netleşecek		■					■		2
Karşı konulamaz bir süreç				■			■	■	3
Sıkı düzenlemeler gelecek			■	■					2
TOPLAM	5	9	5	3	13	9	12	18	74

Şekil 7. Fırsatlar, Riskler ve Gelecek Öngörüler Kod Matrisi

da zamanla küresel standartların oluşacağını ve etik kurallara uygun kullanımın yaygınlaşacağını ancak bu süreçte etik açıdan büyük sıkıntılar yaşanabileceğini ifade etmişlerdir. Yakın bir zamanda denetim ve kontrol sistemlerinin geliştirilmesiyle yapay zekâ kullanımının net olarak tespit edilebileceğini düşünmektedirler. Yapay zekânın akademik hayata katkı sağlayacağını, fen bilimleri alanında daha etkin kullanılabileceğini ancak insan duygularını ve insani özellikleri dikkate alamadığı için sosyal bilimlerde insan faktörünün yerini tutamayacağını öngörmektedirler. KTC 1 kodlu akademisyen yapay zekânın akademik hayatın sonunu getirebileceğini ve akademisyenlik mesleği için ciddi bir tehdit olduğunu belirtirken, yapay zekânın kaçınılmaz bir süreç olduğunu ancak yetkin akademisyen yetiştirmeyi engelleyeceğini ve mesleğe saygıyı kaybettireceğini de vurgulamaktadır. Fırsatlar, Riskler ve Gelecek Öngörülleri Kod Matrisi ►**Şekil 7**'de gösterilmektedir.

Genel olarak bulgular kıdemli akademisyenlerin yapay zekânın getireceği risklere daha fazla odaklandığını, genç akademisyenlerin ise sunduğu fırsatları daha çok vurguladığını ortaya koymaktadır. Bu durum, akademik deneyimin teknolojiye adaptasyon ve risk algısı üzerindeki etkisini göstermesi açısından önemlidir.

5. Sonuç ve Değerlendirme

Bu araştırmadan elde edilen bulgular, akademisyenlerin yapay zekâ araçlarını kullanma düzeyi arttıkça yapay zekâyı bir fırsat olarak gördüğünü ve sağladığı avantajlar konusunda bakış açılarının daha olumlu hale geldiğini göstermektedir. Bununla birlikte katılımcıların yapay zekânın sınırları ve olası hataları konusunda daha bilinçli oldukları ve tamamen yapay zekâyı teslim edilmiş bir çalışmanın içinde yer almamak üzere daha titiz ve temkinli yaklaşımlar benimsedikleri görülmektedir. Araştırmaya katılan tüm akademisyenler yapay zekâ kullanımlarının kaçınılmaz bir süreç olduğunu ve bu süreçlere mecburen dâhil olunacağını ancak şu aşamada henüz gerek yasal çerçevede gerek insanların bilinç düzeylerinde gereken yetkinliğe ulaşamadığını ancak zamanla bu çerçevenin daha da netleşeceğini öngörmektedirler.

Araştırma bulgularında, akademik çalışmalarda yapay zekâ araçlarının kullanımının, akademik üretkenliği nicelik olarak artırdığı ancak bilinçli ve doğru kullanılmadığında nitelik olarak zayıflatığı vurgulanmaktadır. Bununla birlikte, tembelliğe sevk edebileceği, özgünlüğü sınırlayabileceği, yaratıcılığı olumsuz etkileyebileceği ve uzun vadede akademisyenlik mesleğinin işlevini yitirmesine neden olabileceği yönünde kaygılar dile getirmektedir. Katılımcılar ayrıca, bu sürecin akademis-

yenlik mesleğine duyulan saygıyı da zedeleyebileceğini belirterek, yapay zekâ araçlarının akademik alan açısından taşıdığı potansiyel risklere dikkat çekmektedir.

Telli ve Aydın (2025)'in çalışmalarında da vurgulandığı üzere, akademisyenlerin yapay zekâ kullanımına yönelik direncinin temelinde güven eksikliği, kontrol kaybı korkusu ve etik kaygılar yer almaktadır. Akademisyenler, yapay zekânın eleştirel düşünceyi zayıflatarak insanın kendi potansiyeline ulaşmasında sınırlılıklar yaratabileceğinden ve araştırmacıları kopyacılık gibi “kolaycı” yöntemlere itebileceğinden endişe duymaktadır.

Benzer şekilde, Aruğaslan, (2025) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, akademisyenliğin geleceğine dair öngörüler kapsamında, mesleki kimlik kaygılarının ön plana çıktığı görülmektedir. Çalışmada yapay zekânın bilgiye doğrudan erişim sunmasının, akademisyenlerin geleneksel rehberlik rollerini zayıflatabileceği ve eğitimdeki kadim “usta-çırak” ilişkisine zarar verebileceği ifade edilmektedir. Ayrıca akademik süreçlerin aşırı derecede teknolojiye devredilmesinin, hem sosyal becerilerin gelişimini engelleyebileceği hem de uzun vadede teknoloji bağımlılığını kronik bir sorun haline getirebileceği yer almaktadır.

Bu araştırmadan elde edilen bulguların da işaret ettiği üzere, bilimsel çalışmaların yürütüldüğü akademik kurumlara büyük görev düşmektedir. Zira lisans ve lisansüstü eğitim süreçlerinde, geleceğin bilim insanlarını, meslek mensuplarını ve akademisyenlerini yetiştiren kurumlar ile bu kurumlarda görev yapan akademisyenlerinin; eğitim-öğretim faaliyetleri kapsamında yapay zekâ araçlarının kullanımı ve bilhassa bilimsel etik konusunda çok daha titiz çalışmalar yapmaları gerekmektedir. Kumar ve ark. (2024)'na göre akademik kurumların yapay zekâ devrimine hızla uyum sağlaması, sadece teknik bir gereklilik değil, aynı zamanda dijital çağda nitelikli eğitimi sürdürebilmenin temel bir koşuludur. Ayrıca bu süreçte kurumların, yapay zekâ okuryazarlığını geleneksel okuryazarlık becerileri kadar kritik bir yetkinlik olarak müfredatlarına entegre etmeleri gerekmektedir.

Bununla birlikte, akademik kurumların araştırma ve eğitim süreçlerinde uyulması gereken ilkeler konusunda yüksek derecede hassasiyet göstermeleri ve bu hassasiyetlerini de gelecek kuşaklara aktarmaları büyük önem arz etmektedir. Çünkü etik değerlerin, bilimsel bilginin güvenilirliğinin ve bu farkındalığın olmaması halinde, bilimin geçerliliğini ve sürdürülebilirliğini sağlaması mümkün değildir. Zira ancak intihalden arınmış özgün çalışmalar ile bilimsel bilginin çeşitliliğinin ve derinliğinin artması mümkün olmaktadır. Bu bağlamda akademik kurumlar, teknolojik araçların kullanımını teşvik

etmenin ötesinde, şeffaflık, hesap verebilirlik ve etik muhakeme becerilerinin geliştirilmesini de kurumsal bir sorumluluk olarak üstlenmelidir (Llerena-Izquierdo & Ayala-Carabajo, 2025).

Sonuç olarak, akademisyenler yapay zekâ araçlarını etik kurallara uygun nitelikte bir yardımcı veya asistan olarak kullanıldığında Ar-Ge kolaylığı, hız, zaman kazanımı ve yabancı dil çevirileri ile dil bilgisi editörlük hizmetleri gibi konularda avantaj sağladığı görüşünde birleşmektedir. Ancak, doğruluğu kontrol edilmeden tamamen yapay zekâ tarafından üretilen çalışmaların; akademik tembellişme, niteliksel zayıflama, veri güvenliği ihlalleri, etik sorunlar ve intihal riski gibi çeşitli olumsuzluklar barındırdığı da ortak bir kanaat olarak öne çıkmaktadır. Ayrıca yapay zekâ tarafından üretilen bilgilerin doğruluğunun mutlaka teyit edilmesi gerekmektedir. Zira yanlış çıktılar, veri gizliliğine ilişkin sorunlar ve bilimsel etik kurallarına riayet edilmeden, kaynak göstermeksizin yanlış veya gerçeğe aykırı içerik üretme potansiyeli gibi sınırlılıklar göz önünde bulundurulduğunda, elde edilen bilgilerin uzman görüşleri veya resmi kaynaklar aracılığıyla doğrulanması gerektiği bu araştırmanın bir diğer önemli vurgusunu oluşturmaktadır.

Yapay zekâ destekli kaynakların kullanılması durumunda şeffaflık ilkesi gereği bunun açıkça belirtilmesi gerektiği görüşü de öne çıkmaktadır. Yapay zekâ araçlarının halen nispeten erken bir gelişim aşamasında olması nedeniyle, bu araştırmanın alandaki potansiyel gidişatlarına ilişkin ileriye dönük bir bakış açısı sunması ve mevcut literatürdeki önemli bir boşluğun giderilmesine katkı sağlaması beklenmektedir.

Bulgular ışığında, üniversite yönetimlerinin ve Yüksek Öğretim Kurulu'nun akademik bağlamlarda yapay zekâ araçlarının kullanımını düzenleyen somut politikalar ve uygulamaya dönük yönergeler geliştirmesi gerektiği açıktır. Etik standartların oluşturulması, eğitim programlarının düzenlenmesi, net sınırların belirlenmesi ve yapay zekâ kullanımında şeffaflığın sağlanması, bu kapsamda öne çıkan temel öncelikler arasındadır.

Bununla birlikte bu araştırma bir devlet üniversitesindeki tek bir kampüsle sınırlı olduğundan, farklı disiplinleri kapsayan ve nicel yöntemlerle desteklenen araştırmalarla sürdürülmesi, alandaki bilimsel tartışmaları zenginleştirilmesi bakımından değerli olacaktır.

Araştırma Etiği / Research Ethics

Bu çalışma için etik kurul izni Selçuk Üniversitesi Ali Akkanat İşletme Fakültesi Bilimsel Etik Değerlendirme Kurulu'nun 26/02/2026 tarihli ve 2026/04 numaralı kararı ile alınmıştır. / *Ethical approval for this study was obtained from the Selçuk University Ali Akkanat Faculty of Business Administration Ethics Committee, with the decision dated 26/02/2026 and numbered 2026/04.*

Yapay Zeka Kullanımı / Artificial Intelligence Use

Yazar(lar), bu çalışmanın hiçbir aşamasında üretici yapay zeka (örneğin ChatGPT, Gemini, Copilot vb.) aracı kullanmadıklarını beyan eder. / *The author(s) declare that no generative artificial intelligence (e.g., ChatGPT, Gemini, Copilot, etc.) was used in any part of this study.*

Yazar Katkıları / Author Contributions

Yazarlar bu el yazısının tamamından sorumluluğu kabul etmiş ve gönderilmesini onaylamışlardır. / *The authors have accepted responsibility for the entire content of this manuscript and approved its submission.*

Kavramsallaştırma / *Conceptualization*: [PK], Veri Düzenleme / *Data curation*: [PK], Formal Analiz / *Formal analysis*: [PK], Araştırma / *Investigation*: [PK], Metodoloji / *Methodology*: [PK], Kaynaklar / *Resources*: [PK], Doğrulama / *Validation*: [PK, İÇT], Görselleştirme / *Visualization*: [PK], Yazım – İlk Taslak / *Writing – original draft*: [PK], Yazım – İnceleme ve Düzenleme / *Writing – review & editing*: [PK, İÇT]

Çıkar Çatışmaları / Competing Interests

Yazarlar çıkar çatışması olmadığını belirtmişlerdir. / *The authors state no conflict of interest.*

Araştırma Fonu / Research Funding

Bildirilmedi. / *None declared.*

Veri Erişilebilirliği / Data Availability

Uygulanamaz. / *Not applicable.*

Hakem Değerlendirmesi / Peer-review

Dış hakemler tarafından değerlendirildi. / *Peer-reviewed by external referees.*

Orcid

Pınar Kocaman <https://orcid.org/0009-0007-1508-4664>

İlknur Çevik Tekin <https://orcid.org/0000-0002-0802-1733>

Kaynakça

- Akman Dömbekci, H., Erişen, M. A. (2022). Nitel araştırmalarda görüşme tekniği. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(Özel Sayı 2), 141–160. <https://doi.org/10.18037/ausbd.1227330>
- Aruğaslan, E. (2025). Doktora öğrencilerinin yapay zekâ kullanımı üzerine

nitel bir çalışma. *Journal of University Research*, 8(1), 36–53. <https://doi.org/10.32329/uad.1557111>

- Bayram, V. (2025). Yapay zekâ etiği: Bir ölçek geliştirme çalışması. *Uluslararası İktisadi ve İdari Akademik Araştırmalar Dergisi*, 5(1), 123–148

- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3, 77–101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Bu, Q. (2022). Ethical risks in integrating artificial intelligence into education and potential countermeasures. *Science Insights*, 41(1), 561–566. DOI <https://doi.org/10.15354/si.22.re067>
- Büyükkada, S. (2024). Akademik yazımda yapay zekâ kullanımının etik açıdan incelenmesi: ChatGPT örneği. *Rize İlahiyat Dergisi*, 26, 1–12. <https://doi.org/10.32950/rid.1337208>
- Chetwynd, E. (2024). Ethical use of artificial intelligence for scientific writing: Current trends. *Journal of Human Lactation*, 40(2), 211–215. <https://doi.org/10.1177/08903344241235160>
- Collins, C., Dennehy, D., & Conboy, K. (2021). Artificial intelligence in information systems research: A systematic literature review and research agenda. *International Journal of Information Management*, 60, 102383. DOI:10.1016/j.ijinfomgt.2021.102383
- Dereli, A. B. (2023). MAXQDA: Yaratıcı veri analizi üzerine notlar. *Karadeniz İletişim Araştırmaları*, 13(1150). <https://doi.org/10.53495/e-kiad.1319405>
- Eti, H. S. (2025). Yükseköğretimde yapay zekâ: Öğrenci tutumları ve akademisyen görüşleri. *İktisadi İdari ve Siyasal Araştırmalar Dergisi*, 10(26). <https://doi.org/10.25204/iktisad.1588001>
- Floridi, L., & Cows, J. (2019). A unified framework of five principles for AI in society. *Harvard Data Science Review*, 1(1). DOI:10.1162/99608f92.8cd550d1
- Khalifa, M., & Albadawy, M. (2024). Using artificial intelligence in academic writing and research: An essential productivity tool. *Computer Methods and Programs in Biomedicine Update*, 5, 100145. DOI:10.1016/j.cmpbup.2024.100145
- Kumar, N. H. N., Mahadevaswamy, Praveena, K. S., & Shivashankar, R. (2024). Impact of AI on education and the need for academia to adopt: A review. *Journal of Engineering Education Transformations*, 37(Special Issue), 1–10. DOI: 10.16920/jeet/2024/v37is2/24133
- Leedy, P. D., & Ormrod, J. E. (2015). *Practical research: Planning and design* (11th ed.). Pearson Education Limited.
- Llerena-Izquierdo, J., & Ayala-Carabazo, R. (2025, October). Ethics of the use of artificial intelligence in academia and research: the most relevant approaches, challenges and topics. In *Informatics* (Vol. 12, No. 4, p. 111). MDPI. <https://doi.org/10.3390/informatics12040111>
- Markham, A. N. (2006). Ethic as method, method as ethic: A case for reflexivity in qualitative ICT research. *Journal of Information Ethics*, 15(2), 37–55. DOI:10.3172/JIE.15.2.37
- Seidman, I. (2006). *Interviewing as qualitative research: A guide for researchers in education and the social sciences* (3rd ed.). New York: Teachers College Press.
- Şahinoğlu, A., & Bebek, G. (2018). Araştırma görevlilerinin bilimsel araştırma etiğine ilişkin algıları: Nitel bir çalışma. *Journal of Educational Sciences / Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9(1), 47–58.
- Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA). (2002). *Bilimsel araştırmada etik ve sorunları*. <https://www.tuba.gov.tr/files/yayinlar/raporlar/T%C3%9CBA%20Bilimsel%20Ara%C5%9Ft%C4%B1rmada%20Etik%20ve%20Sorunlar%C4%B1.pdf>
- Telli, S. G., & Aydın, S. (2025). Üniversitelerde yapay zekânın kullanımı: Dönüşümler, getiriler ve geleceğe hazırlık. *Journal of University Research*, 8(1), 139–148. <https://doi.org/10.32329/uad.1609305>
- Ulaş, M. (2025). Akademisyenlerin yapay zekâ teknolojilerini kullanma motivasyonları üzerine nitel bir araştırma. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 34(Özel Sayı), 142–159. DOI: 10.35379/cusosbil.1679553
- UNESCO. (2022). *Recommendation on the ethics of artificial intelligence*. UNESCO. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000381137>
- Uyan, U. (2023). Yapay zekânın bilimsel yayın amaçlı kullanımına ilişkin etik kaygılar: Sistematik bir yazın incelemesi. *İş Ahlakı Dergisi*, 16(2), 173–199. DOI: 10.12711/tjbe/m4127
- Ünal, A., & Kılınc, İ. (2024). Üretken yapay zekâların iş dünyası üzerine etkilerine ilişkin erken dönem bir değerlendirme. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(90), 776–797. <https://doi.org/10.17755/esosder.1411805>
- Ünal, C., & Yıldırım, H. (2024). Türkiye'deki akademisyenlerin yapay zekâ (YZ) uygulama ve araçlarını kullanımları hakkında bir araştırma. *Sinop Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, 9(1), 128–144. <https://doi.org/10.33484/sinopfd.1434171>
- Vurucu, İ. (2019). Bilimsel araştırma-yayın etiği ve akademik teşvik. 21. *Yüzyılda Eğitim ve Toplum / Education and Society in the 21st Century*, 8(23), 247–295. <https://izlik.org/JA79TN26YY>